

Ян Лащик

Відділ методології і педагогіки творчості
Академії спеціальної педагогіки ім. М. Гжегожевської
(Варшава, Польща)

Universitas як спільнота відваги та надії

Як відомого, у XI та XII століттях в Європі постали університети. Також це був час, коли почали виникати спільноти – Universitas magistrorum et scholarium, тобто викладачів і студентів, які були наділені привілеями, що походили від організаційної структури та специфічної для них сфери компетентності. В основі цієї нової інституції навчання лежить надія на зростання добробуту європейських суспільств, які почали цінувати знання як причини розвитку культури, ефективної організації держави та функціонування її інституцій. Цю надію супроводжував захист права на незалежність мислення і навчання від панівної доктрини. Поточні зміни в університеті дозволяють побачити зіткнення прагнень, з одного боку, до підпорядкування його ролі потребам реальності, яка була на той час і мала особливі очікування, з другого боку, до збереження автономії, служіння істині, незалежно від її практичної цінності, яка відкриває дорогу для того, що лише тепер народжується і що породжує надію на нову форму реальності, яка буде наслідком дії творчих сил людини. Зіткнення цих тенденцій ми бачимо в сучасних спробах реформування вищої освіти в Польщі, які не завжди супроводжуються роздумом над цінностями, прихильниками яких є університетська спільнота, і на які мав відвагу вказати Казимир Твардовський у своїй доповіді «Про достойність університету».

Jan Łaszczyk

Zakład Metodologii i Pedagogiki Twórczości
Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej
(Warszawa, Polska)

Universitas jako wspólnota odwagi i nadziei

Jak wiadomo początki uniwersytetów w Europie sięgają XI i XII wieku. Był to czas, w którym zaczęły powstawać wspólnoty – Universitas magistrorum et scholarium, a więc wykładowców i studentów posiadających nadane przywilejami własne struktury organizacyjne oraz specyficzne dla siebie obszary kompetencji. U podstaw tej nowej instytucji kształceniowej legła nadzieja na wzrost dobrobytu i dobrostanu społeczeństw europejskich, które zaczęły cenić wiedzę jako podstawę dla rozwoju kultury duchowej oraz sprawnej organizacji państwa i funkcjonujących w jego obrębie instytucji. Nadziei tej towarzyszyła odwaga obrony prawa do niezawisłości myślenia i niezależności nauczania od panującej doktryny. Kolejne przemiany uniwersytetu pozwalają dostrzec ścieranie się dążeń z jednej strony do podporządkowania jego roli potrzebom rzeczywistości zastanej, stanowiącej wyraz oczekiwań doraźnych, z drugiej zaś do zachowania autonomii, służenia prawdzie niezależnie od jej aktualnej wartości praktycznej, otwierającej drogę dla tego, co się dopiero rodzi i co otwiera nadzieję na nowe ukształtowanie rzeczywistości będącej efektem uruchomienia twórczych sił człowieka. Ścieranie się tych tendencji jest dobrze widoczne we współczesnych usiłowaniach reformowania szkolnictwa wyższego w Polsce, którym nie zawsze towarzyszy namysł nad wartościami, jakim hołduje wspólnota uniwersytecka, a które to wartości miał odwagę wyraźnie i przekonywująco wskazać K. Twardowski w swojej rozprawie «O dostojeństwie uniwersytetu».